

Nancy 1977: un Festival al căutărilor

Martor activ al noilor tendințe teatrale, spațiu al confruntărilor de ultimă oră, al căutărilor și al competițiilor, Festivalul internațional de teatru de la Nancy, înființat, în 1962, de Jack Lang, împreună cu o echipă de studenți și tineri artiști, a cunoscut, în primăvara lui '77, cea de-a 12-a ediție. Decada de la Nancy (28 aprilie—8 mai), deși a purtat pecetea unor frământări ale organizatorilor, a avut, totuși, în acest an, o rezonanță puțin obișnuită.

Festivalul a fost marcat de patru mari categorii de preocupări:

1. Prezența și participarea citorva dintre trupele — astăzi celebre — lansate odinioară pe scenele, tréateau-urile, în circuirile sau în incintătoarele piețe și parcuri ale orașului, precum sînt strălucita „Bread and Puppet” (sub conducerea neobositului Peter Schumann), „La Candelaria” din Bogota, „La Cuadra” din Sevilla, Teatrul „Cricot 2” din Cracovia (trupă într-o formă „de zile mari”, prezentă acum și pe scena Teatrului Naționalor, cu spectacolul revelatoriu *Clasa moartă*), Teatrul „STU”, tot din Cracovia...

2. Continuarea muncii de cercetare a recențelor creații teatrale importante, ca și redescoperirea unor mijloace străvechi. Subliniem, în această privință, reunirea unor trupe de teatru tradiționale de pe cinci continente: Teatrul de umbre Karaghiozis „Vangos” din Grecia; trupa „Saint-Soleil” din Haiti; trupa „Buto-Sha” din Japonia; „Tie 3” din Malaezia; ansamblul „Chorea Bohemica” din Cehoslovacia; Teatrul „Mwondo” din Zair; grupul „Patra” din Bali; ansamblul folcloric din Bacău-România etc.

3. Ediția din acest an a cunoscut și o direcție nouă, aceea a teatrului dansat. Granița dintre cele două arte a devenit atât de labilă, încît Opera chineză din Shanghai (imagine a perfecțiunii, în *Fata cu părul cârunt*), Opera din Wuppertal, cu două spectacole (*Cele șapte păcate capitale*, după Brecht, și impresionanta montare cu trei piese de Strawinski — *Vînt de vest*, *A doua primăvară* și *Sărbătoarea primăverii* — ambele, în regia și coregrafia Pinei Bausch), ca și Balletul ech al lui Pavel Smok (fost actor al lui Burian, actual coregraf al Teatrului Municipal din Praga), au fost apreciate, atât de publicul larg cit și de presă, ca spectacole teatrale excepționale.

4. În sfîrșit, colocviile, expozițiile, filmele pe tema: *Europa-America latină: pentru un nou dialog* au stîrnit, ca și trupele de teatru și de dans ale Americii latine, prezente pe scenele Festivalului, un interes deosebit în rîndul criticilor și al spectatorilor. Dialogul viu realizat pe teme politice contemporane a afirmat dreptul popoarelor de a-și hotărî singure soarta.

Practic, ne-a fost imposibil să urmărim un program atât de amplu. Voi încerca să trec în revistă doar cîteva dintre spectacolele văzute, și anume, cele pe care le-am socotit mai semnificative și pe care și critica teatrală le-a prețuit drept „împliniri ale căutărilor creatoare”.

În primele zile ale Festivalului, circula o butadă: „multă lume caută, dar Kantor a găsit”. Spectacolul său cu insolita lucrare *Clasa moartă* — despre care citisem și auzisem, și pe care îl așteptam cu emoție — a întrecut orice așteptări. Nu atît prin cine știe ce surprinzătoare soluții regizorale, cît prin substanța lui dramatică — o sfîșietoare revelație a morții, văzută nu ca limită supremă a vieții, ci ca proces de uzură, de degradare fizică și morală, cu toate implicațiile ei tragice și grotesci... Spectacol vibrant, cumplit în semnificații, slujit de o echipă de actori de o incredibilă profesionalitate, condus de un fanatic al spiritului.

Travaliul vocal, corporal și de concentrare la care au fost supuși interpreții s-a soldat cu rezultate ce nu pot fi apreciate decît plătate în zonele virtuozității și concretizînd, după propria lui mărturisire, teoria lui Craig (al cărui continuator pare a fi Kantor) despre actorul-marionetă.

Puternic aplaudat, spectacolul Teatrului „Crucet 2” a pus oarecum în umbră celelalte trupe poloneze, dintre care menționez și Teatrul „STU” din Cracovia, prezentă, de asemenea, excepțională. După *Erodis*, prezentat anul trecut (spectacol de carieră internațională), trupa „STU” a prezentat anul acesta, sub o cupolă proprie, într-o ambianță tehnico-scenografică vizuală și auditivă de o deosebită eficacitate, o dramatizare după *Maestrul și Margareta* de Bulgakov. Am apreciat în mod deosebit această transpunere (nu i se poate spune „scenică”), ca și poziția regizorului Krzysztof Jasinski față de textul romanului (adaptarea nu e fidelă prozei lui Bulgakov, dar exprimă clar un punct de vedere interesant și ferm); mijloacele exuberante ale circuitului traduc simplu, direct, lumea de vis a eroilor, sensurile profunde, grave ale spectacolului comunicându-se în atmosfera antrenantă, liberă, a teatrului studentesc.

Spectacolul Operei din Wuppertal, cu trei piese de Strawinski, a fost, de asemenea, calificat drept o realizare excepțională, sub raportul atât al gândirii regizorale, cât și al interpretării. Trupă amplă (cu două prime balerine remarcabile), baletul din Wuppertal a impresionat, mai ales, prin ultima piesă, *Sărbătoarea primăverii*, înțelegând ca un strigăt al pământului, ca un renăscător sacrificiu, celebrat prin riturile agrare de fecunditate; *Sărbătoarea primăverii* a marcat cota maximă a succesului de public.

Un eveniment așteptat a fost ultima creație a trupei „Bread and Puppet”, *Sfânta Ioana*. (În 1969, tot la Nancy, am văzut neuitatul *Strigăt al poporului pentru carne*.) Această *Sfânta Ioana* nu m-a copleșit, dar m-a încântat prin puritatea expresiei. Schumann a descoperit o formulă, a creat o structură teatrală aptă de o perpetuă devenire. Paradoxal, în

această *Sfânta Ioana* am văzut cel mai autentic spectacol-Brecht. Emoția se răcea într-o voită distanțare, care trezea un umor inocent, copilăresc.

Întrebat, la colocviu, ce a vrut să spună, în Franța, cu *Sfânta Ioana*, Peter Schumann, o personalitate pe măsura faimei sale, a răspuns: „Nu e un spectacol despre *Sfânta Ioana* sau despre Franța, ci despre libertatea spiritului”.

Acestea au fost, după părerea mea, virtuile Festivalului.

În concertul exuberant al națiunilor, țării noastre i-a fost rezervată o primire excepțională. Ziua de 5 mai, închinată sărbătoririi Independenței de stat a României, a prilejuit o avalanșă de manifestări (expoziție de măști, cîntăreți, și dansuri populare); într-un cadru emoționant, s-a jucat primul spectacol al Teatrului Tineretului din Piatra Neamț, cu dramatizarea lui Eduard Covali după basmul *Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte*, în regia subsemnatei.

Am jucat de patru ori la Nancy, în sala Teatrului Mare Municipal (noi am închis, de fapt, Festivalul; înaintea noastră, pe aceeași scenă, jucaseră doar Opera din Shanghai și Opera din Wuppertal). Într-o competiție atât de prestigioasă, ecurile din presă — ca și excepționalul succes de public — au plasat spectacolul nostru într-o zonă a „purității inaccesibile”, a „visului către perfecțiune”, a „căutării paradisului pierdut”. Ne bucurăm că am putut aduce, astfel, un omagiu patriei noastre, spiritului veșnic tânăr, nemuritor, al poporului nostru.

Consemnăm mai jos citeva extrase din presă privind prezența Teatrului Tineretului din Piatra Neamț la Nancy:

„Culoare albă, arzătoare; prevestire de tinerețe, de puritate, de inocență, refuz al corupției, haină de lumină a actorilor „Tineretului” și u-nealtă a gândirii lor, gândire, în același timp, temeinică și naivă, îndreptată spre cunoașterea lumii; căutare a copilăriei și a frumuseții eterne. Un entuziasm, o seninătate românească, deindată echilibrată de cîntecul unei sirene de legendă, cîntec de speranță, de dragoste și de luptă și cîntec al paradisului pierdut. Arborii, elementele solide ale unui decor despu-

iat, circulă ca pe roțile (pe care le și posedă, dealfel), albul imaculat al costumelor instaurează iluzia unei lumi mai bune, cu un transparent entuziasm atemporal. O mulțime de gesturi cotidiene, rutiniere — dar cit de încărcate de emoții! — trec ram-pa.

Actorii din Piatra Neamț și personajele lor aspiră către o eternitate ideală. O aspirație străbătută de săgeata intran-sigenței, purtătoare de viață, dar semnificind și frîngerea zborului”.

B. B.
(L'EST RÉPUBLICAIN DI-MANCHE, 8 mai 1977)

„La antipodul unei explo-rări dureroase și dificile în adîncurile individualismului uman, munca actorilor români de la Teatrul Tineretului re-prezintă, dimpotrivă, un joc colectiv, foarte proaspăt, inspi-rat de imposibilitatea omului de a se desprinde de condiția sa... Căci idealul nu aparține niciodată individului, ci spe-ciei! Noi lăsăm pentru eter-nitate numai ceea ce trans-mitem celor care ne urmează. Minunat este modul în ca-re actorii români joacă a-ceastă poveste cu zîne. Ei sar, cîntă, ne emoționează. Iar magia vechilor bocete folclo-rice impune tonul cuvenit...”

JACQUES GANDEBEUF
(LE RÉPUBLICAIN LOR-RAIN, 8 mai 1977)